

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

CDA moet contact met samenleving herstellen

In gesprek met Léon Frissen

door *Paul van Velthoven*

De auteur is lid van de redactie van *Christen Democratische Verkenningen*.

Als voorzitter van de commissie die in het rapport Na de klap de zware verkiezingsnederlaag van het CDA onderzocht was Limburgs gouverneur Léon Frissen niet alleen geïnteresseerd in de oorzaken. Hij geeft ook graag zijn ideeën over de manier waarop het CDA zich opnieuw kan bewijzen als de volkspartij die ze bij de oprichting in 1980 was. De trouwe achterban is ontworteld geraakt, maar als het CDA erin slaagt zijn eigen ideaal weer over het voetlicht te brengen en weet in te spelen op de horizontalisering van de samenleving kan de partij het verloren terrein terugveroveren.

Het CDA is onvoldoende gedemocratiseerd, de afdelingen hebben nauwelijks invloed op het beleid van de partij. In de organisatie zal veel moeten veranderen.

‘We zijn vergeten dat er in de boezem van de partij, nog los van de ontzuiling, een ontworteling heeft plaatsgevonden die al dertig jaar gaande is. We zijn te veel blijven zitten in een verticale structuur, zeg maar Den Haag en de provinciale afdelingen. In de samenleving is daarentegen al sinds lang

sprake van horizontalisering. In het rapport van de Raad voor het openbaar bestuur zijn daar behartigenswaardige dingen over gezegd. Mensen willen betrokken worden bij beslissingen. Maar in Den Haag denken ze nog steeds: wij gaan iets organiseren voor de mensen en dan is het goed. Maar zoals gezegd, de samenleving is gehorizontaliseerd of je dat nu wel of niet wilt. Iedereen heeft nu een opvatting, een mening – al dan niet beargumenteerd. Het hele volk twittert, heeft dus eigen opvattingen, en wij zitten nog steeds in die verticale kolom. Af en toe is

het wel goed dat je in de vorm van een kruis blijft denken, maar het CDA is dat te veel blijven doen. Wij zijn wat dat betreft aan nieuwe opvattingen toe. We moeten inspelen op die informatiesamenleving. Dan kun je de vinger leggen op die ontworteling die me heel veel zorgen baart. Mensen krijgen al lang niet meer de waarden met de paplepel binnen waarvoor wij zeggen te staan. Die waarden vind je terug in wat ik de moedertaal van Europa noem. De christendemocratie is daar de concrete belichaming van.’

Hoe zag die verbinding met de partij er vroeger uit?

‘CDA’ers en PvdA’ers stemden vroeger op een partij alsof ze een verzekeringspolis kochten. Die sluit je af voor dertig jaar. Maar door de globalisering en door de europeanisering – van dat laatste ben ik overigens een groot voorstander – is er in de kleine lettertjes van die polis aan allerlei zaken gesleuteld. Van de solidariteit, de sociale gerechtigheid tot aan de pensioenen toe. Dat maakt mensen onzeker. En wel zodanig dat de enige zekerheid om die minder opgeleide mensen nog mee krijgen in deze wereld van vandaag de onzekerheid is. Dit soort mensen zat op de brede flanken van het CDA. Ze hebben inmiddels lang en breed het schip verlaten. We zijn er niet in geslaagd die moedertaal van

.....

De politiek is een zaak van een elite geworden

ons in hedendaagse opvattingen te vertalen, terwijl daar toch heel veel behoefte aan is, want met ons verhaal is niks mis. Hoe komt

Léon Frissen

dat? Dat heeft te maken met de manier waarop nu politiek bedreven wordt. Die is elitair, niet te volgen voor al die mensen die vroeger op die grote flanken zaten, van bouwvakker tot vrachtwagenchauffeur. De politiek is nu zaak van een elite geworden. We zijn een bestuurderspartij geworden waar je zonder voldoende academisch niveau niet meer in meekomt. Zelfs op het lokale niveau niet. Op die flanken zaten ook wat ik buitenboordmotoren noem. Ik denk aan mensen als Hannie van Leeuwen en Aantjes. Die hebben lange tijd die flanken bediend. Omdat we onze flanken verloren hebben, konden we onze oude moedertaal, onze waarden niet langer overdragen. Om bij dat laatste even stil te staan. Je hebt normen en waarden. Dat eerste is niet het belangrijkste. Dan heb je het over dingen die mensen wel of niet mogen. Waarden zijn

doet. Het doet er wel toe! Vergeet niet dat de Europese eenwording na de oorlog het werk is geweest van de christendemocraten. Pas veel later kwamen de andere partijen. Op het eerste gezicht ervaart nu slechts twintig procent van de bevolking de voordelen van de europeanisering en globalisering, en tachtig procent, de minder opgeleiden, zien vooral de nadelen. Maar je kunt die ontwikkelingen niet meer terugdraaien. Je kunt niet zeggen: laten we de mobiele telefoon maar afschaffen, geen kleding meer importeren uit China, enzovoorts. Vergeten wordt dat we het dankzij Europa na de oorlog vier keer zo goed hebben gekregen. Iedereen heeft daarvan geprofiteerd. Een zekere mate van moedigheid à la mevrouw Sap zou het cda geen kwaad doen. Je zult daar een keer voor beloond worden.'

Politieke partijen hebben die nieuwe ontwikkelingen volstrekt onvoldoende begeleid.

'Ik zou een ander punt willen benadrukken. De politiek in de afgelopen twintig jaar is verworpen tot puur en alleen procesmanagement. Het ging over privatisering, deregulering, schaalvergroting en doelmatigheid. Europa is voornamelijk langs die procesmatige kant tot ons gekomen. Maar daar zou politiek juist niet alleen over moeten gaan. We hebben langs de inhoud heen gekeken, en langs de vooruitgang die we dankzij Europa hebben beleefd.'

Terug naar de vraag, hoe kan de partij weer aansluiting vinden bij de samenleving?

'Het kiessysteem past niet meer bij onze tijd.

Het stelsel van evenredige vertegenwoordiging is een slecht systeem. We moeten naar districten. Een van de voordelen daarvan is dat daar een drempel is ingebouwd. Kijk eens hoe een gemengd systeem in Duitsland werkt, waarbij iedere kiezer twee stemmen kan uitbrengen, een voor het district en een voor de evenredige vertegenwoordiging. Alle goede Duitse christendemocraten komen op via hun eigen district. Dat zou ook voor Nederland mogelijk zijn en dan worden lokale kandidaten uiteraard veel belangrijker. Stel bijvoorbeeld dat het Westland een kiesdistrict is dat recht heeft op één kamerkandidaat. Dan zou je daar een strijd krijgen tussen een cda'er en bijvoorbeeld iemand van de pvv of de PvdA: er kan er maar een het worden. Het is nu wel mooi dat meneer Balkenende of meneer Wilders boven aan de lijst staat, maar dan verplaatst de strijd zich naar de krachtverhoudingen tussen de kandidaten in de regio. En dat is alleen maar goed.'

Dat kan leiden tot vitalisering van de democratie?

'Ja, en daar zullen volkspartijen als het cda van kunnen profiteren. Ik ben daarom ook voor de gekozen burgemeester. Dat die benoemd wordt is niet meer van deze tijd. Hoe is het mogelijk dat het cda in de grootstedelijke omgeving er niet meer toe doet? Uit enquêtes bleek dat Sjaak van der Tak de beste wethouder van Rotterdam was. Toen kwamen er gemeenteraadsverkiezingen aan en toen bleef daar niet veel meer van over omdat de landelijke politiek domineerde. Waarom het cda daarin niet het voortouw neemt, begrijp ik niet. We hebben niets te verliezen. Het gaat erom dat we de burgers meer bij het bestuur betrekken. Naast de

Provinciale Staten zouden burgerfora kunnen worden opgezet die voorafgaande aan besluitvorming een rol kunnen spelen. Het voordeel is dat je weet wat er onder de kiezers leeft. Dat invoeren van die burgerfora zou zonder wetswijziging kunnen. Onze volksvertegenwoordigers moeten aansluiting zoeken bij de horizontalisering waarover we het eerder hadden. Ze moeten er rekening mee gaan houden dat in de periode dat ze een mandaat hebben ook anderen hun zegje willen doen.’

Hoe kan het CDA zich duidelijker onderscheiden?

‘Blaming en shaming van politici is momenteel erg in. De morele standaard waar onze volksvertegenwoordigers aan moeten voldoen zou daarom bij ons duidelijk iets hoger moeten liggen. Wanneer je als partij vanuit waardebeleving tot keuzes wil komen, moet je natuurlijk niet zelf aanleiding zijn tot discussies daarover. Zowel de bovenkant van de samenleving, zeg maar degenen die het economisch bijzonder goed gaat, als de onderkant van de samenleving, de sociale onderklasse, heeft steeds meer de neiging weg te kijken van de politiek. Die zeggen bij het horen van schandalen dat ze er niks meer mee te maken willen hebben. Daarom zou je bijvoorbeeld over de excessen in be-

loningen als partij veel duidelijker stelling moeten nemen. Hier raken we echt aan de achilleshiel van het CDA. Fouten in dit verband kun je je niet veroorloven. Het woord integriteit valt nu heel vaak, maar dat vind ik voor ons als partij te weinig. Je kunt formeel gezien integer zijn, maar het gaat verder. De vraag is ook hoe je je gedraagt in de samenleving. Ga je ook woorden gebruiken als “effe dimmen”, al dat soort verruwende taal in het parlementaire debat en in het met elkaar omgaan op de televisie? Soms hoorde ik de minister-president of een andere minister zeggen: de kloof met de burger is te groot. Dat kan soms heel goed zijn. Op bepaalde momenten moet je afstand nemen van bepaalde emoties en niet op de popiejopietoe gaan, op andere momenten moet je juist weer betrokkenheid tonen. Ik ben voor wat je zou kunnen omschrijven als afstandelijke nabijheid. Dat hebben we losgelaten. We zitten in allerlei debatten, praatprogramma’s, daar kom je niet onderuit – dat heeft te maken met de horizontalisering van de samenleving, je kunt niet altijd nee zeggen, er staan overal camera’s – maar van de andere kant is het ook weleens goed dat je even wat afstand neemt van de waan van de dag. De actualiteit van gisteren en vandaag gaat bijna de totale agenda bepalen, maar niet meer datgene wat over twee of vijf jaar nog van belang is.’